

**МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА**

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 03, Март

**QIZAMIQ KASALLIGI ETIOLOGIYASI VA ZAMONAVIY DAVOLASH
CHORA TADBIRLARI HAMDA PROFILAKTIKASI**

Saidov Jasur Baxtiyorovich

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Tibbiyot fakulteti

Tibbiy klinik fanlar kafedrası

Email - jasur.saidov.8778@gmail.com

Xolliyeva Mohigul Ravshanovna

Raimova Zulfina Ravshan qizi

Email – raimovazulfina@gmail.com

Annotatsiya:

Ushbu maqolada qizamiq kasalligi, uning sabablari, alomatlari, oldini olish va davolash usullari haqida batafsil ma'lumot berilgan. Shuningdek, kasallikning tarqalish sabablari va epidemiologik ahamiyati ham tahlil qilingan. Maqola qizamiqdan himoyalaniş choralari va vaksinalarning roli haqida ilmiy asoslangan ma'lumotlarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar:

Qizamiq, yuqumli kasallik, virus, immunitet, vaksina, profilaktika, simptomlar, davolash, epidemiyalar, bolalar kasalligi.

Asosiy qism. Qizamiq - qizamiq virusi sabab bo'lgan o'ta yuqumli, emlash orqali oldini olish mumkin bo'lgan yuqumli kasallik. Boshqa nomlar *morbilli*, *qizilcha*, *qizil qizamiq* va *ingliz qizamiqini* o'z ichiga oladi. *Nemis qizamiqi* deb ham ataladigan qizilcha va rozeola ham bir-biriga bog'liq bo'lmagan viruslar keltirib chiqaradigan turli kasalliklardir.

Semptomlar odatda infeksiyalangan odam bilan aloqa qilgandan keyin 10-12 kun o'tgach rivojlanadi va 7-10 kun davom etadi. Dastlabki alomatlar odatda isitma, ko'pincha 40 °C (104 °F) dan yuqori, yo'tal, burun oqishi va yallig'langan ko'zlarni o'z ichiga oladi. Koplik dog'lari deb nomlanuvchi kichik oq dog'lar simptomlar boshlanganidan ikki yoki uch kundan keyin og'iz ichida paydo bo'lishi mumkin. Odatda yuzda boshlanadigan va keyin tananing qolgan qismiga tarqaladigan

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 03, Март

qizil, tekis toshmalar odatda simptomlar boshlanganidan 3-5 kun o'tgach boshlanadi. Umumiy asoratlar orasida diareya (8% hollarda), o'rta quloq infeksiyasi (7%) va pnevmoniya (6%) mavjud. Bular qisman qizamiqdan kelib chiqqan immunosupressiya tufayli yuzaga keladi. Kamroq tez-tez soqchilik, ko'rlik yoki miyaning yallig'lanishi paydo bo'lishi mumkin.

Qizamiq - havo orqali yuqadigan kasallik bo'lib, infeksiyalangan odamlarning yo'talishi va aksirishi orqali odamdan ikkinchisiga osonlikcha yuqadi. Og'iz yoki burun sekretsiyasi bilan bevosita aloqa qilish orqali ham tarqalishi mumkin. Bu juda yuqumli: immunitetga ega bo'lmagan va infeksiyalangan odam bilan yashash joyini baham ko'rgan o'nta odamdan to'qqiztasi yuqadi. Bundan tashqari, qizamiqning reproduktiv sonining taxminlari tez-tez keltirilgan 12 dan 18 gacha bo'lgan diapazondan tashqarida o'zgarib turadi, 2017 yilgi ko'rib chiqish bilan 3,7 dan 203,3 gacha. Odamlar boshqalarga toshma boshlanishidan to'rt kun oldin to'rt kungacha yuqumli bo'ladi. Ko'pincha bolalik kasalligi sifatida qaralsa-da, u har qanday yoshdagi odamlarga ta'sir qilishi mumkin. Aksariyat odamlar kasallikni bir necha marta yuqmaydi. Shubhali holatlarda qizamiq virusini tekshirish sog'liqni saqlash sohasidagi sa'y-harakatlar uchun muhimdir. Qizamiq boshqa hayvonlarda paydo bo'lishi ma'lum emas.

Biror kishi infeksiyalanganidan so'ng, hech qanday maxsus davolash mavjud emas, ammo qo'llab-quvvatlovchi yordam natijalarni yaxshilashi mumkin. Bunday g'amxo'rlik og'iz orqali regidratatsiya eritmasi (bir oz shirin va sho'r suyuqliklar), sog'lom oziq-ovqat va isitmani nazorat qilish uchun dori-darmonlarni o'z ichiga olishi mumkin. Quloq infeksiyalari yoki pnevmoniya kabi ikkilamchi bakterial infeksiyalar yuzaga kelsa, antibiotiklar buyurilishi kerak. Bolalar uchun A vitamini qo'shimchasi ham tavsiya etiladi. 1985 va 1992 yillar oralig'ida AQShda xabar qilingan holatlar orasida o'lim 0,2% hollarda sodir bo'lgan, ammo to'yib ovqatlanmaydigan odamlarda 10% gacha bo'lishi mumkin. Infeksiyadan vafot etganlarning ko'pchiligi besh yoshga to'lmagan.

Qizamiqqa qarshi emlash kasallikning oldini olishda samarali, juda xavfsiz va ko'pincha boshqa vaktsinalar bilan birgalikda yuboriladi. Jamiyatda qizamiqning odamdan odamga yuqishi oson bo'lganligi sababli, poda immunitetiga erishish uchun jamiyatning 95% dan ortig'i emlangan bo'lishi kerak. Emlash 2000 va 2017 yillar

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 03, Март

orasida qizamiqdan o'limning 80% ga kamayishiga olib keldi, butun dunyo bo'ylab bolalarning taxminan 85% 2017 yildan boshlab birinchi dozani olgan. Qizamiq yiliga 20 millionga yaqin odamga ta'sir qiladi, birinchi navbatda Afrika va Osiyoning rivojlanayotgan hududlarida. Bu emlash bilan oldini olish mumkin bo'lgan o'limning asosiy sabablaridan biridir. 1980 yilda qizamiqdan 2,6 million kishi vafot etgan, va 1990 yilda 545 ming kishi kasallik tufayli vafot etgan; 2014 yilga kelib, global emlash dasturlari qizamiqdan o'lim sonini 73 000 tagacha kamaytirdi. Ushbu tendentsiyalarga qaramasdan, emlashning kamayishi tufayli kasallik va o'lim darajasi 2017 yildan 2019 yilgacha oshdi.

Davomiyligi: 3 daqiqa 37 soniya.3:37Subtitrlar mavjud.CC

Belgilari

Qizamiq infeksiyasidan 3 kundan keyin qorin bo'shlig'ida makulopapulyar toshma

Semptomlar odatda ta'sir qilishdan 10-14 kun o'tgach boshlanadi. Klassik alomatlar orasida to'rt kunlik isitma (to'rtta D) va uchta Cs - yo'tal, koriz (bosh sovuq, isitma, hapşırma) va kon'yunktivit (qizil ko'zlar) - makulopapulyar toshma. Isitma tez-tez uchraydi va odatda taxminan bir hafta davom etadi; qizamiq bilan ko'rilgan isitma ko'pincha 40 ° C (104 ° F) ga etadi.

Og'iz bo'shlig'ida ko'rinadigan Koplik dog'lari qizamiq uchun diagnostika hisoblanadi, ammo vaqtinchalik va shuning uchun kamdan-kam uchraydi. Koplik dog'lari - ko'pincha molarlarga qarama-qarshi yonoqlarning ichki qismida ko'rinadigan kichik oq dog'lar. Ular "qizil fonda tuz donalari" sifatida ko'rinadi. Odam o'zining

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 03, Март

maksimal yuqumli darajasiga yetmasdan oldin bu dog'larni tanib olish kasallikning tarqalishini kamaytirishga yordam beradi.

Qizamiqning xarakterli toshmasi klassik tarzda isitma boshlanganidan bir necha kun o'tgach boshlanadigan umumiy qizil makulopapulyar toshmalar sifatida tavsiflanadi . U quloqlarning orqa qismidan boshlanadi va bir necha soat o'tgach, tananing ko'p qismini qoplash uchun yoyishdan oldin bosh va bo'yinga tarqaladi. Qizamiq toshmasi dastlabki alomatlardan ikki-to'rt kun o'tgach paydo bo'ladi va sakkiz kungacha davom etadi. Toshma yo'qolishidan oldin rangi qizildan to'q jigarranggacha o'zgarib, "bo'yoq" deb aytiladi. Umuman olganda, qizamiq odatda uch haftadan so'ng yo'qoladi.

Qizamiqqa qarshi emlangan, ammo himoya immuniteti to'liq bo'lmagan odamlar o'zgartirilgan qizamiq shaklini boshdan kechirishlari mumkin. O'zgartirilgan qizamiq uzoq davom etadigan inkubatsiya davri , engilroq va kamroq xarakterli alomatlar (qisqa muddatli siyrak va diskret toshma) bilan tavsiflanadi .

Filippinlik chaqaloq qizamiq bilan kasallangan

Koplik dog'lari uchinchi pre-patlama kunida

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ:
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

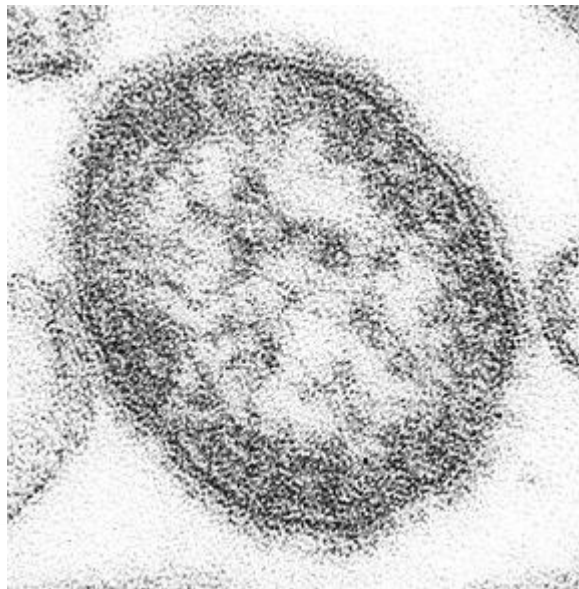
SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 03, Март

Qizamiq toshmalari kunida Koplik dog'lari

Sabab

Qizamiq virusining elektron mikrografi

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

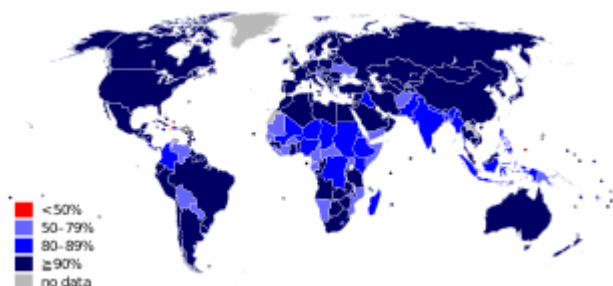
Том 3, Выпуск 03, Март

Qizamiq Paramyxoviridae oilasiga mansub Morbillivirus jinsiga mansub bir ipli, manfiy ma'noli , o'ralgan RNK virusi bo'lgan qizamiq virusi sabab bo'ladi .

Virus juda yuqumli bo'lib, yo'talish va hapşirma orqali yaqin shaxsiy aloqa yoki sekretiya bilan bevosita aloqa qilish orqali tarqaladi. Qizamiq ma'lum bo'lgan eng yuqumli virusdir. U o'sha havo bo'shlig'ida yoki yaqin atrofdagi yuzalarda ikki soatgacha yuqumli bo'lib qoladi. Qizamiq shunchalik yuqumliki, agar bir kishi uni yuqtirgan bo'lsa, ular bilan yaqin aloqada bo'lgan immunitetga ega bo'lmagan odamlarning (masalan, uy a'zolarining) 90 foizi ham infeksiyalanadi. Odamlar virusning yagona tabiiy xo'jayini hisoblanadi va tog 'gorillalari kasallikka moyil bo'lishiga qaramay, boshqa hayvonlarning suv omborlari mavjud emasligi ma'lum. Qizamiq virusi infeksiyasi uchun xavf omillari orasida OIV / OITS tufayli kelib chiqqan immunitet tanqisligi , organ yoki ildiz hujayra transplantatsiyasidan so'ng immunosupressiya , alkillashtiruvchi vositalar yoki immunizatsiya holatidan qat'i nazar kortikosteroid terapiyasi ; qizamiq tez-tez uchraydigan hududlarga sayohat qilish yoki bunday hududdan sayohatchilar bilan aloqa qilish; va muntazam immunizatsiya yoshidan oldin passiv, irsiy antikorlarning yo'qolishi.

Oldini olish

Qo'shimcha ma'lumot: Qizamiqqa qarshi emlash , MMR vaktsinasi va MMRV vaktsinasi

Dunyo bo'ylab qizamiqqa qarshi emlash stavkalari

Qizamiqqa qarshi immunitetga ega bo'lgan onalar bolalariga hali bachadonda bo'lganlarida, ayniqsa, agar ona emlashdan ko'ra infeksiya orqali immunitetga ega bo'lsa, ularga antikorlar beradi. Bunday antikorlar odatda yangi tug'ilgan chaqaloqlarga qizamiqqa qarshi immunitet beradi, ammo bu antikorlar hayotning dastlabki to'qqiz oyi davomida asta-sekin yo'qoladi. Onasida qizamiqqa qarshi

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 03, Март

antikorlari yo'qolgan bir yoshgacha bo'lgan chaqaloqlar qizamiq virusi bilan kasallanishga moyil bo'ladi.

Rivojlangan mamlakatlarda bolalarni 12 oyligida qizamiqqa qarshi emlash tavsiya etiladi, odatda uch qismli MMR vaktsinasining bir qismi (qizamiq, parotit va qizilcha). Vaktsina odatda bu yoshdan oldin berilmaydi, chunki bunday chaqaloqlar immun tizimi etuk emasligi sababli vaktsinaga etarli darajada javob bermaydilar. Vaktsinaning ikkinchi dozasi odatda immunitetni oshirish uchun to'rt yoshdan besh yoshgacha bo'lgan bolalarga beriladi. Bir milliarddan ortiq odam qizamiqqa qarshi emlangan. Emlash stavkalari qizamiqni nisbatan kam uchraydigan qilish uchun etarlicha yuqori bo'lgan. Emlashning salbiy reaksiyalari kamdan-kam uchraydi, isitma va inyeksiya joyida og'riq eng ko'p uchraydi. Hayot uchun xavfli bo'lgan nojo'ya reaksiyalar har bir million emlashdan kamroq (<0,0001%) sodir bo'ladi.

Qizamiq keng tarqalgan rivojlanayotgan mamlakatlarda Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (VOZ) olti va to'qqiz oylik vaktsinaning ikki dozasini berishni tavsiya qiladi. Vaktsina bola OIV bilan kasallanganmi yoki yo'qmi, berilishi kerak. Vaktsina OIV bilan kasallangan chaqaloqlarda umumiy aholiga qaraganda kamroq samaralidir, ammo antiretrovirus preparatlar bilan erta davolash uning samaradorligini oshirishi mumkin. Qizamiqqa qarshi emlash dasturlari ko'pincha bolalar salomatligini muhofaza qilish uchun boshqa tadbirlarni amalga oshirish uchun ishlatiladi, masalan, bezgakdan himoya qilish uchun yotoq to'rlari, parazitlarga qarshi dori va A vitamini qo'shimchalari va shuning uchun boshqa sabablardan bolalar o'limini kamaytirishga hissa qo'shadi.

Immunizatsiya amaliyotlari bo'yicha maslahat qo'mitasi (ACIP) ilgari qizamiqqa qarshi immunitetga ega bo'lmagan barcha katta yoshli xalqaro sayohatchilarga sayohat qilishdan oldin MMR vaktsinasining ikki dozasini olishni tavsiya qiladi, garchi 1957 yilgacha tug'ilish immunitetning taxminiy dalilidir. Qo'shma Shtatlarda 1957 yilgacha tug'ilganlar tabiiy ravishda qizamiq virusi bilan kasallangan bo'lishi mumkin va odatda sezgir deb hisoblanishi shart emas.

Qizamiqqa qarshi emlash va autizm o'rtasidagi bog'liqlik haqida yolg'on da'volar mavjud; bu noto'g'ri tashvish emlash tezligini pasaytirdi va emlash stavkalari podaning immunitetini saqlab qolish uchun juda past bo'lgan qizamiq

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 03, Март

holatlari sonini oshirdi . Bundan tashqari, qizamiq infeksiyasi saraton kasalligidan himoya qiladi degan noto'g'ri da'volar mavjud.

MMR vaktsinasini qo'llash virusga ta'sir qilgandan keyin qizamiqning oldini olishi mumkin (ta'sir qilishdan keyingi profilaktika). Ta'sir qilishdan keyingi profilaktika ko'rsatmalari yurisdiksiya va aholi uchun xosdir. Antikorlarni mushak ichiga yuborish orqali qizamiqqa qarshi passiv immunizatsiya ta'sir qilinganidan keyin ettinchi kungacha samarali bo'lishi mumkin. Hech qanday davolash bilan solishtirganda, qizamiq infeksiyasi xavfi 83% ga kamayadi va qizamiqdan o'lim xavfi 76% ga kamayadi. Biroq, faol qizamiqqa qarshi emlash bilan solishtirganda passiv immunizatsiya samaradorligi aniq emas.

Agar emlash 12 oylik yoki undan katta bo'lgan bolaga berilgan bo'lsa, MMR vaktsinasi bir dozadan keyin qizamiqning oldini olish uchun 95% samaralidir; agar MMR vaktsinasining ikkinchi dozasi berilsa, u 99% bolalarda immunitetni ta'minlaydi.

Qizamiqqa qarshi vaktsina virusi boshqa odamlarga yuqishi mumkinligi haqida hech qanday dalil yo'q.

Davolash

Qizamiq rivojlansa, o'ziga xos antiviral davo yo'q . Buning o'rniga dorilar odatda superinfeksiyalarni davolashga, etarli suyuqlik bilan yaxshi hidratsiyani saqlashga va og'riqni yo'qotishga qaratilgan. Ba'zi guruhlariga, masalan, yosh bolalar va og'ir to'yib ovqatlanmaydiganlarga, shuningdek, qizamiqqa qarshi antikor reaksiyasini kuchaytiruvchi va jiddiy asoratlar xavfini kamaytiradigan immunomodulyator vazifasini bajaradigan A vitamini beriladi.

Dori-darmonlar

Davolash qo'llab-quvvatlanadi , isitma va og'riqni kamaytirish uchun ibuprofen yoki paratsetamol (atsetaminofen) va agar kerak bo'lsa, yo'tal uchun havo yo'llarini kengaytiruvchi tez ta'sir qiluvchi dori. Aspiringa kelsak , ba'zi tadqiqotlar aspirin olgan bolalar va Reye sindromi rivojlanishi o'rtasidagi bog'liqlikni taklif qildi .

Ko'rlik xavfini kamaytirish uchun davolash paytida A vitaminini qo'llash tavsiya etiladi; ammo, bu kasallikning oldini olmaydi yoki davolamaydi. Uni qo'llash

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 03, Март

bo'yicha sinovlarni tizimli ko'rib chiqish umumiy o'limning kamaymasligini aniqladi, ammo A vitaminining ikki dozasi (200 000 IU) ikki yoshgacha bo'lgan bolalarda qizamiqdan o'limni kamaytirishi ko'rsatilgan. Qizamiq bilan og'rikan bolalarda sink qo'shilishi natijalarga ta'sir qiladimi yoki yo'qmi, bu aniq emas , chunki u etarlicha o'rganilmagan. Xitoy dorivor o'tlari samarali yoki yo'qligi haqida etarli tadqiqotlar yo'q.

Xulosa:

Qizamiq – yuqori darajada yuqumli virusli kasallik bo‘lib, asosan bolalarda uchraydi. Kasallik isitma, toshmalar va umumiy holsizlik bilan namoyon bo‘ladi. Qizamiqdan himoyalanişning eng samarali usuli – vaksina bilan emlanishdir. Profilaktik choralar va o‘z vaqtida tibbiy yordam ko‘rsatish kasallikning og‘ir asoratlarini oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Shu sababli, aholining emlanish darajasini oshirish va kasallik haqida keng jamoatchilikni xabardor qilish muhim hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. <https://en.wikipedia.org/wiki/Measles>
2. <https://www.mayoclinic.org/diseases-conditions/measles/symptoms-causes/syc-20374857#:~:text=Measles%20is%20a%20childhood%20infection,even%20fatal%20for%20small%20children.>
3. <https://www.cdc.gov/measles/index.html>
4. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/measles>
5. <https://kidshealth.org/en/parents/measles.html>